

THEOLOGIA YA AGANO JIPYA

Imehaririwa kutoka katika maelezo ya Biblia ya kujifunzia ya ESV

Theologia ya Agano jipya ni tawi la kile wasomi wanakiita “Theologia ya Biblia.” Theologia maalumu na Theologia ya Biblia zinaungana kwani zote zinaonyesha theologia inayopatikana katika Biblia. Theologia ya Biblia hata hivyo inazingatia sana katika maelezo ya historia ya Biblia na inaeleza hatua mbalimbali katika mpango endelevu wa kazi za Mungu katika historia ya ukombozi. Katika kitabu hiki moja ya mada kuu ya theologia ya Agano jipya imeonyesha.

Tayari lakini Bado kidogo

Ujumbe wa Agano jipya hauwezi kutenganishwa na ule wa Agano la kale. Kama utasoma tu Agano jipya Bila kulielewa Agano la Kale hutaweza kuelewa kabisa Yesu ni nani na kile alichokuja kufanya. Agano la kale linaeleza kwamba Mungu atakuja kuwaokoa watu wake akianza na ahadi ya uzao wa mwanamke kuwa utashinda uzao ule wa nyoka. (**Mwa. 3:15**). Ahadi za Mungu za kuokoa ziliendelezwa hasa katika Agano alilolifanya na watu wake (1) Agano la Ibrahimu liliwaahidi watu wa Mungu nchi, uzao na Baraka za duniani (**Mwanzo.12:1-3**); (2) Agano la Musa likaonesha Baraka kama watu watatii sheria (**Kutoka 19-24**); (3) Na Agano la daudi liliahidi Mfalme katika ukoo wake milele na kwamba kupitia mfalme wake ahadi zote zilizofanywa kwa Ibrahimu zititimia (**2 Samweli 7; Zaburi 89; 132**) na (4) Agano jipya liliahidi kwamba Mungu atamwaga Roho wake kwa watu wakena kuandika sheria zake katika mioyo yao ili wapate kutii mapenzi yake (**Yer.3:31-34; Ezek. 36:26-27**).

Yohana mbatizaji na Yesu walifika katika tukio moja ilikuwa wazi kwamba ahadi ya Mungu iokoayo ilikuwa bado haijatambulika. Warumi walikuwa wakiwatawala waisraeli na Mfalme wa daudi alikuwa bado hajatawala katika nchi. Baraka za dunia zilizokuwa zimeahidiwa kwa Ibrahimu zilikuwa ni wazi japo katika Israeli ilikuwa ni dhambi, hakuna haki, iliyotawala. Yohana Mbatizaji akawahutubia watu wa Israeli watubbu na wapokee ubatizo wa maji kutangaza kwamba walikuwa tayari kumpokea Masihi. Walipaswa wajiandae kwa ajili ya yeye ajaye atakayechilia Roho na kuwahukumu waovu.

Yesu mnazarethi anakamilisha kile Yohana mbatizaji alikitabiri. Yesu kama Yohana alitangaza ujio wa ufalme wa Mungu (**Marko 1:15**), ambayo ni njia nyingine ya kusema kwamba ahadi ya ukombozi iliyoonekana katika Agano la kale ilikuwa mbioni kutambulika. Ufalme wa Mungu hata hivyo ulikuja kwa namna ambayo haikutegemewa. Wayahudi walikuwa wameeleza kuwa ufalme utakapofika maadui wa Mungu wataondolewa haraka iwezekanavyo na uumbaji mpya utashuka (**Isa. 65:17**). Yesu alifundisha kwamba ufalme ulikuwa umeshakuja katika nafsi ya Kristo na huduma yake (**Luka 17:20-21**) nab ado maadui wa ufalme hawakuondoshwa. Ufalme haukuja na nguvu ya kijeshi lakini ulikuwa kidogo kama mbegu ya haladali na baadae ungekuwa kama mti mkubwa ambao ungeenea dunia yote. Haukujulikana kama amira iliyochanganywa na Unga lakini amira inaumua ndoge zima la unga (**Math. 13:31-33**). Kwa maneno mengine Ufalme tayari ulikuwa kwenye huduma ya yesu lakini ulikuwa haujakamilika kabisa.

Ulikuwa“tayari – lakini bado.” Ulikuwa umeshasimikwa lakini haujaanza kutumiwa. Yesu alikamilisha majukumu ya mtumishi wa Bwana katika **Isaya 53**, akichukua dhambi za watu na kifo cha mateso kwa ajili ya msamaha wa dhambi zao. Siku ya hukumu bado ilikuwa inakuja hapo baadae japo kulikuwa na kipindi katikati cha Mungu kuanza kutimiza ahadi zake katika Kristo (ufalme unasimikwa) na hatima ya kutambua ahadi yake ya mwisho (ufalme unatumiwa). Yesu ambaye amekuwa akitawala tangu alipofufuka atarudi na kukaa katika kiti chake cha utukufu na kuhukumu mbuzi na kondoo (**Mat. 25:31-46**). Kwa hiyo waumini wanaomba kwa ajili ya ukuaji endelevu na hatima ya ufalme kwa maneno kwamba *“Ufalme wako uje”* (**Mat.6:10**).

Injili zinazofanana (Mathayo, Marko, na Luka) wametazama sana katika ahadi za ufalme na Injili ya Yohana inaeleza kweli ile ikitumia neno *“Uzima wa Milele.”* Uzima wa milele ni uzima wa kizazi kijacho ambacho kitatambuliwa pindi uumbaji mpya utakapoletwa. Kitu cha kukumbuka katika Injili ya Yohana ni yale madai kwamba wale wanaomwamini mwana wanafurahia maisha ya kizazi kijacho sasa. Wale ambao wamekwisha kuweka Imani yao katika Yesu wamepita mauti na kuingia uzima (**Yohana 5:24-25**), Maana yeye ni ufufuo na uzima (**Yohana11:25**) Bado Yohana anatazama mbele kwenye siku ya ufufuko wa mwisho ambapo kila mtu atahukumiwa kulingana na vile alifanya (**Yohana 5:28-29**). Kwa kuwa mtazamo wa Yohana uko katika mwanzo wa utimilifu kintazamo pia.

Neno “tayari –ila bado” limetawala Agano jipya na linatenda kama msingi ili kuelewa habari nzima ufufuko wa Yesu unaonyesha kwamba kizazi kilichotakiwa kuja kimeshawasili na kwamba sasa ni saa siku ya wokovu. Kwa namna hiyo hiyo karama ya roho Mtakatifu inaonyesha ahadi ya mwisho ya nyakatio za Mungu. Waaandishi wa Agano jipya walitangaza kwamba ahadi ya kumwagiwa Roho Mtakatifu imekwisha kukamilika (Mfano., **Matendo 2:16-21; Warumi. 8: 9-16; Waefeso.1:13-14**). Siku za Mwisho zimekwishga kuja kupitia Yesu Kristo (**Waeb. 1:1-2**), Kupitia Yeye ambaye tumepokea Neno la Mungu la mwisho. Kwa kuwa kufufuka kumeshapenya sana katika Historian a Roho amekwisha kutolewa tunaweza kufikiri kwamba Historia ya wokovu imekwisha kukamilika lakini ieleweke kwamba bado kuna neno *“bado.”* Yesu ameshafufuka kutoka wafu lakini waumini wanasubiri kufufuliwa kwa miili yao na wanapaswa kupambana na dhambi hadi siku ya ukombozi (**Rum. 8:10-13 23; 1kor. 15:12-28; 1 Pet. 2:11**). Yesu anatawala juu katika mkono wa kuume wa Mungu lakini vitu vyote bado havijatiishwa kwake (**Waeb. 2:5-9**).

Utumilifu kwa Njia ya Yesu Kristo, Mwana wa Mungu

Agano jipya linaeleza utimilifu wa ahadi ya ukombozi wa Mungu lakini inapanua ahadi hizo na maagano yanatambulika kupitia mwana wake Yesu Kristo.

Yesu ni nani? Kulingana na Agano Jipya yeye ni Musa mpya na Bora neno la Mungu linamtangaza kama **mtafasiri mkuu wa sheria ya Musa (Mat. 5:17-48; Waeb. 3: 1-6)**.

Kiukweli sheria na manabii

wanamwonyesha Yesu na kupata utimilifu wao katika yeye, Yesu ni Yoshua mpya anayetoa pumziko la mwisho kwa watu wake (**Waeb. 3:7-4:13**). Yeye ni hekima ya kweli ya Mungu akitimiza na kuleta nia ya hekima kutoka katika Agano la kale (**Wakol. 2:1-3**.) Katika Injili Yesu ametambuliwa kama nabii. Kiukweli yesu ni nabii wa Mwisho aliyetabiiwa na Musa (**Kumb.18:15; Matendo, 3: 22-23; 7:37**). Miujiza ya yesu, Uponyaji na mamlaka juu ya mapopo inaonyesha kwamba ahadi ya ufalme imetimizwa katika yeye (**Math. 12:28**), Lakini miujiza yake inaonesha kwamba anashiriki mamlaka ya Mungu nay eye mwenyewe ni Mungu, na Pekee Muumbaji–Bwana anweza kutembea katika maji na kutuliza bahari (**Math. 8: 23-27; cf. Zaburi. 107:29**). Yesu ni masihi anayetupa kujua ahadi kwamba yuko mtu atakaa katika kiti cha daudi milele. Kumtambua Yesu kama masihi ni msingi wa Injili zote na mahubiri ya kimisionari katika matendo ya Mitume na ni kweli inayokubalika katika nyaraka na ufunuo. Kusema Yesu ni Masihi ni kutangaza kuwa Yesu ni Mfalme. Wanafunzi wake walipomwita “Bwana” walikuwa wanamtambua kama Mungu mfalme wa mamlaka.

Sura ya Yesu inaonyekana katika maelezo yote ya Agano jipya kwa ajili ya wito wenye mamlaka ya kuwaita wengine waje wawe ni wanafunzi anawahutubia waweze kumfuata (**Math. 4: 18-22; Luka 9:57-62**). Kiukweli mwitikio wa mtu kwa Yesu unategemea na hatima yake (**Math.10.32-33; cf, 1 Kor.16:22**) Yesu ni mwana wa Mtu ambaye atapokea ufalme kutoka kwa mzee wa siku (**Dan. 7:13-14**) na atatawala milele. Injili inakazia hata hivyo utawala wake umekwisha kutambulika kwa njia ya mateso kwa maana yeye ni mtumio wa Bwana ambaye aliteseka kwa ajili ya dhambi za wanadamu (**Isa. 52:13-53:12; Marko 14:24; Rum. 4: 25; 1Pet.2:21-25**).

Mtu anayeteseka kwa ajili ya dhambi ni Mungu kamili na ana uungu. Anamamlaka ya kusamehe dhambi (**Marko 2:7**). Matukio mengi ya Agano jipya yanaonekana na neno “Jina” inaonesha uungu wa Yesu: watu wanatabiri katika jina lake (**Math. 7:22**). Wanatumaini katika Jina lake (**Math. 12:21**). Na wokovu unapatikana katika jina lake peke yake (**Mdo.4:12**). Lakini katika Agano la kale linaonesha kwamba Watu walitabiri katika jina la Mungu. Tumaini pekee katika Bwana, tunapata wokovu katika Yeye na hivyo utumiaji wa Jina la Yesu unaonesha uungu wake.

Tafasiri ya kiyunani ya Agano la Kale (the Septuagint) inaonesha kwamba Yahwe kama “Bwana”. Kwa kunukuu katika maelezo ya Agano la kale maneno yanayoeleza Yahwe katika yalikuwa na maana ya jina “Bwana” ambaye ni yesu na katika agano la kale yalitumika kwa msisitizo sana (e.g., **Mdo.2: 21; Wafil. 2:10-11; Waeb. 1: 10-12**). Kwa hiyo sifa ni sehemu nyingine inayoonesha uungu wa Kristo kwamba Yesu niu sura ya Mungu (**Wakol.1:15 cf. Waeb. 1:3**). Yeye yuko katika sura ya Mungu na ni sawa na Mungu japo wakati mwingine alionekana kama mwanadamu ili apate kutuokoa (**Wafil.2:6-8**). Yesu ni Mwana wa Mungu (**cf. Math.28:18; Yohana 20:31; Rum. 8:32**) na anaabudiwa kama Baba aabudiwavyo (**cf. Ufunuo 4-5**) Ufalme wako unakumbukwa kwa kushiriki chakula cha meza ya Bwana (**Marko 14: 22-25**) na kwa watu kubatizwa katika Jina lake (**Matendo 2: 38; 10:48**). Mwana wa Mungu ni kazi ya Milele ya Mungu (Kiyunani Logoz) ambaye alifanyika mwili na akatambuliwa kama

Mwanadamu ambaye ni mwana wa Mungu (**Yohana 1: 1, 14**). Mwisho katika maelezo mengi Yesu anaitwa “Mungu” (e.g., **Yohana. 1:1, 18; 20:28; Rum.9:5; Tito 2:13; Waeb. 1:8; 2 Pet. 1:1**). Shaya maandiko hayana michanganyiko ya upotofu kwamba ni mfano au kwamba ni watatu. Bali maelezo haya yanachukua vitu ambavyo mafundisho ya utatu yalianzishwa.

Theologia ya Agano jipya ni kitovu cha Kristo na Mtazamo kwa Mungu kwa maana ya kwamba kile Yesu anafanya duniani kinampa Mungu utukufu (**Yohana 17: 1; Wafilipi.2:11**). Agano jipya limeangalia sana kazi za Yesu msalabani kwamba aliwakomboa na kuwaokoa watu. Hadithi zote katika kila Injili zimeangalia kifo cha Yesu na ufufuko wake. Kiukweli maelezo ya mateso ya Yesu na kifo imechukua nafasi kubwa sana katika Injili ikionesha kwamba kwamba msalaba na kufufuka ndiyo kiini cha habari. Katika matendo tunaona kukua kwa kanisa na kupanuka kwa Huduma pale mitume na wengine walipokuwa wakimtangaza msulubiwa na aliyefufuka Bwana. Nyaraka zinaeleza umuhimu wa kazi ya Kristo msalabani na ufufuko wake ili kwamba waumini wapate kujua urefu, kina, upana na urefu wa upendo wa Mungu (**Rum. 8:39**). Umuhimu wa msalaba umkeelezwa kwa ukiendana na misingi kama uumbwaji, kufanywa mwana, msamaha wa dhambi, kuhesabiwa haki, kupatanishwa, ukombgozi, kutakaswa na hata kulipiwa deni kiukamilifu, na misingi hii pamoja inafundisha kwamba Wokovu unatoka kwa Bwana. Na kwamba yesu kama Kristo amewakomboa watu wake kutoka katika dhamira na vifungo vya dhambi.

Ahadi ya Roho Mtakatifu

Tumeungamanishwa na kazi za Kristo ambazo ni kazi za Roho Mtakatifu. Yesu aliahidi kutuma Roho Mtakatifu kwa wale walio wanafunzi wake wa Kweli. (**Yohana 14:16-17, 26; 15:26**). Na akamwachilia Roho Mtakatifu kwa watu wake siku ya Pentekoste (**Mdo 2: 1-4; 33**) Baada ya kuwa ameinuliwa katika mkono wa kuume wa Mungu Baba. Roho alitolewa ili ampe utukufu Kristo (**Yohana 16: 14**) Ili kwamba Kristo atukuke kama mwokozi mkuu na mwokozi. Luka na Matendo wanakazia sana kwamba Roho Mtakatifu ametolewa kwa ajili ya huduma ili kwamba kanisa liweze kuimalishwas lishuhudie Yesu Kristo. Kwa wakati huo huo kuwa na Roho Mtakatifu ni alama ya kwamba mtu anakuwa ni sehemu ya watu wa Mungu (**Mdo. 10:44-48; 15:17-9; Rum. 8: 9; Wagal. 3:1-5**). Roho pia anawaimarisha wakristo ili wawezeshwe kuishi kwa namna ambayo inampendeza Mungu. Kuwa katika sura ya Kristo ni kazi ya Roho Mtakatifu (**Rum. 8:2, 4:13,14; Kor. 3:18; Wagal. 5:16,18**).

Mwitikio wa Mwanadamu

Kwa sababu ya dhambi wanadamu wote wanahitaji wokovu ambao Kristo anauhitaji. Nguvu ya dhambi inaonyeshwa katika Biblia kwamba hata Israel; I ambao ni taifa teule la Mungu waliishi kwa kutawaliwa na dhambi ikionesha kwamba sheria ya Mungu iliyoandikwa kwa nguvu zake haiwezi kumwokoia mwanadamu kutoka katika vifungo vya dhambi. Paulo anakazia kwamba dhambi na kifo ni ndugu wanaowatawala wanadamu wote ili kwamba waone uhitaji wa ukombozi wa Kristo (**Tazama Rum, 1:18-3:20; 5:1-7:25**). Dhambi haimaanishi tu

Sheria za Mungu bali ni uwakilisho binafsi wa kumwasi Mungu na ukuu wake (**1 Yohana 3:4**). Asili ya dhambi ni sanamu, ambapo watu wanakataa kushukuru kwa Mungu na kuamua kuabudu miungu badala ya kumwabudu Muumbaji (**Rum. 1:18-25**).

Lakini dhambi siyo neno la Mwisho kwa kuwa Kristo alikuja kuwaokoa watenda dhambi na kwahiyo anaonesha rehema na neema ya Mungu. Kitu cha msingi Mungu anachotaka ni Imani na toba. Wito wa imani na toba ni dhahiri katika huduma ya Yohana Mbatizaji. Katika tangazo la Yesu la ufalme (**Marko 1:15**). Katika Hotuba katika Matendo, katika nyaraka za Paulo na katika Aganop lote jipya. Wale wanaotamani kuwa katioka jamii mpya ya Yesu (kanisa) na kuwa sehemu ya ufalme wa Mungu (Mungu atawale katika mioyo yao na maisha yao) wanapaswa kuacha miungu, wakane ibada hizo za kibinafsi na waache maovu na warudi kwa Yesu kama Bwana na Mkuu. Wito wa toba ni unamanisha kuacha dhambi na kuweka imani binafsi ya kuatumainia kazi za Yesu peke yake na waondoe mawazo ya kwamba wao wanaweza kujikoa. Watu wote kila mahali wameshavunja mapenzi ya Mungu na hivyo wanapaswa kutafuta kazi ya wokovu ya Kristo kwa ajili ya kukombolewa kutoka katika ghadhabu ya Mungu. Kiukweli kabisa Agano lote jipya linaweza kueleweka kwamba ni wito wa kukombolewa na imani. (**cf. Waebrania 1:10**)-. Hata wale ambao tayari ni waumini wanapaswa kuwa katika imani na toba kwani maisha yanaisha kwani hii ndiyo alama ya mwanafunzi wa Yesu. Waandishi wa Agano jipya waliwahimiza wasomaji wao wadumu katika imani hadi mwisho na wakatahadharishwa na kila aina ya hatali itakayowaqpelekea kumkataa Yesu. Waumini wa Kweli wanashuhudia kwamba wokovu ni wa Bwana na kwamba Yesu Kristo ni yeye Yule aliyewakomboa kutoka katika ghadhabu ijayo.

Watu wa Mungu

Ahadi ya Mungu iokoayo imeshaanza kutimia katika jamii mpya, kanisa la Yesu Kristo. Kanisa linajumuisha waumini katika Yesu Kristo wayahudi na wayunani kwa sababu sheria katika agano la kaleiliwatenganisha wayahudi na watu wa mataifa (mfano, Kutahiriwa, Sheria za usafi, sherehe maalumu na siku kuu) hazina nguvu tena. Kanisa ni hekalu jipya la Mungu linalokaliwa na Roho Mtakatifu na limeitwa kuishi maisha matakatifu ya Injili kwa kuonesha alama kuu za mwanafunzi wa Yesu Kristo; kupendana (**Yohana 13:34-35**).

Kanisa linatambua hata hivyo litadumu katika hali ya umilele. Linasubiri kurudi kwa Bwana Yesu Kristo na hukumu ya makusudi yote ya Mungu. Katika kipindi hiki cha hapa duniani kanisa linapaswa kuishi kwa utakatifu maana lenyewe ni bibi harusi na mtangazaji wa wa habari njema za wokovu hadi mwisho wa nchi ili kwamba wale wengine wanaoishi katika giza ya dhambi waweze kuhamishwa kutoka katika ufalme wa shetani na kuingia katika ufalme wa Bwana. Kanisa linatazamia siku ambayo litaona ya Bwana, uso kwa uso na kumwabudu Yesu Kristo milele. Uumbaji mpya ndiyo itakuwa hali halisi. Vitu vyote vitakuwa vipya na Bwana atatukuzwa milele kwa ajili ya upendo na Rehema zake na Neema—Kwa maana Agano jipya ni kwa ajili ya Kumtukuzwa na Kumsifu Mungu.